

POSTANOWIENIE

Dnia 7 października 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Żywicka

w sprawie z odwołania M.Z.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Chorzowie
o wysokość emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 7 października 2025 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z dnia 8 kwietnia 2024 r., sygn. akt III AUa 54/22,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2) zasądza od odwołującej się M.Z. na rzecz organu rentowego 240 zł (dwieście czterdzieści złotych) wraz z odsetkami wynikającymi z art. 98 § 1¹ k.p.c., tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Katowicach wyrokiem z 8 kwietnia 2024 r. oddalił apelację wniesioną przez M.Z. od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach z 12 października 2021 r., oddalającego odwołanie ubezpieczonej M.Z. od decyzji organu rentowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Chorzowie z dnia 17 lutego 2020 r. przyznającej prawo do emerytury od 1 stycznia 2020 r.

Ubezpieczona wniosła do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 8 kwietnia 2024 roku, zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając:

1. naruszenie prawa materialnego a mianowicie:

1) art. 46 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (dalej: ustawa emerytalna) w zw. z art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej poprzez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie skutkujące przyznaniem ubezpieczonej prawa do emerytury z pomniejszeniem jej wysokości o dotychczas pobrane przez nią świadczenia, podczas gdy prawidłowa wykładnia przepisów winna prowadzić do przyznania ubezpieczonej prawa do emerytury z pominięciem art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej;

2) art. 14 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w dniu 4 listopada 1950 roku w Rzymie (dalej: EKPCz) w zw. z art. 32 Konstytucji RP przez zróżnicowanie sytuacji ubezpieczonej w stosunku do sytuacji innych kobiet urodzonych w latach 1949-1952, które - o ile stosowny wniosek o emeryturę złożyły przed dniem 1 stycznia 2013 roku - otrzymały emerytury w pełnej wysokości;

3) art. 14 EKPCz w zw. z art. 32 Konstytucji RP przez ponowne zróżnicowanie sytuacji kobiet urodzonych w latach 1949-1952, do których należy ubezpieczona urodzona w 1950 r. (sprostowanie: w istocie ubezpieczona urodziła się w 1952 r.) w stosunku do sytuacji urodzonych w 1953 roku kobiet i mężczyzn, którzy na podstawie art. 194i ustawy o zmianie ustawy emerytalnej otrzymali emerytury w pełnej wysokości z pominięciem art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej;

2. naruszenie prawa procesowego, mianowicie:

1) art. 385 k.p.c. oraz art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 382 k.p.c. polegające na przyjęciu przez Sąd drugiej instancji za własne ustaleń faktycznych i prawnych poczynionych przez Sąd pierwszej instancji bez merytorycznych własnych rozważań w tej kwestii skutkujących tym, iż zarzuty apelacyjne nie zostały rozpoznane,

2) art. 385 k.p.c. w zw. z art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 382 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie granic

swobodnej oceny dowodów polegające na dokonaniu dowolnej, a nie swobodnej oceny materiału dowodowego, co znalazło wyraz w:

- błędnym przyjęciu przez Sąd drugiej instancji, że zastosowanie wykładni pro konstytucyjnej było w niniejszej sprawie niedopuszczalne w efekcie wydania przez Trybunał Konstytucyjny wyroku z dnia 6 marca 2019 roku, sygn. akt P 20/16 podczas gdy wyrok Trybunału Konstytucyjnego dotyczył ustalania prawa do emerytury w wieku powszechnym dla jednego rocznika kobiet;

- błędnym przyjęciu przez Sąd drugiej instancji, że ubezpieczona nie znalazła się „w pułapce” decyzji podjętych przed wejściem w życie art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej, podczas gdy w rzeczywistości jej sytuacja była niemal analogiczna, jak w przypadku kobiet z rocznika 1953, a zarzuty apelacji w tym zakresie nie zostały rozpoznane,

- błędnym przyjęciu przez Sąd drugiej instancji, że 6-miesięczny okres vacatio legis dawał ubezpieczonej czas na podjęcie decyzji zapobiegającej niekorzystnym skutkom nowelizacji oraz możliwość zrealizowania prawa na starych zasadach (bez potrąceń);

Skarżąca wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, ponieważ:

- 1) istnieje potrzeba wykładni przepisów art. 46 ustawy emerytalnej w zw. z art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej w zakresie, w jakim wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019 roku, sygn. akt P 20/16 ma zastosowanie do emerytur wcześniejszych przyznanych wyłącznie na podstawie art. 46 ustawy emerytalnej oraz kobiet urodzonych w 1953 roku, podczas gdy rozstrzygnięcie wynikające z przytoczonego wyroku Trybunału Konstytucyjnego dotyczy zgodności z Konstytucją art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej niezależnie od stanu faktycznego sprawy, który był przedmiotem oceny w ramach przedstawionego Trybunałowi Konstytucyjnemu pytania prawnego oraz ma moc wiążącą od daty ogłoszenia wyroku stosownie do art. 190 ust. 1, 3 i 4 Konstytucji RP w odniesieniu do każdej z wymienionych w derogowanym art. 25 ust. 1b podstaw nabycia prawa do wcześniejszej emerytury i w odniesieniu do każdego z ubezpieczonych, tj. mężczyzn i kobiet;

- 2) wskazać należy też, że w tym zakresie, poprzez treść zaskarżonego wyroku, istnieje rozbieżność w orzecznictwie sądów powszechnych na tle

zastosowania art. 25 ust. 1 b ustawy emerytalnej w stosunku do kobiet z roczników 1949-1952 ukształtowały się trzy linie orzecznicze:

- według pierwszej z nich, prawem nabytym jest samo prawo do emerytury po spełnieniu warunków ustawowych, a nie prawo do emerytury w określonej wysokości, w związku z tym wprowadzenie art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej z dniem 1 stycznia 2013 roku, bez przepisów przejściowych nie narusza praw nabytych i przepis ten może być stosowany także wobec osób, które prawo do emerytury nabyły przed jego wejściem w życie, a wniosek złożyły później,

- według drugiej z nich, sądy przyjmowały, że uprawnień ubezpieczonych nie powinno się definiować według przepisów obowiązujących w dacie złożenia wniosku o wypłatę świadczenia, gdyż nabyli je wcześniej z chwilą ziszczenia się przesłanek, a decyzja organu rentowego ustalająca wysokość emerytury ma charakter deklaratoryjny,

- według trzeciej z nich, art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej należy stosować od jego wejścia w życie, tj. od dnia 1 stycznia 2013 roku, jednak negatywne skutki działania tego przepisu nie powinny sięgać wstecz, co oznacza, iż przy wyliczaniu emerytury przyznanej na podstawie art. 24 ustawy emerytalnej z tytułu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego można odliczyć kwoty wcześniejszej emerytury pobrane dopiero od dnia 1 stycznia 2013 roku;

3) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, a mianowicie: czy do ubezpieczonej urodzonej w 1952 roku, która przed dniem 1 stycznia 2013 roku zrealizowała prawo do emerytury wcześniejszej oraz przed tym dniem zrealizowane zostały wszystkie przesłanki dające jej prawo do emerytury powszechnej na podstawie art. 24 ustawy emerytalnej, ale go nie zrealizowała, powinien znaleźć zastosowanie stan normatywny obowiązujący do dnia 1 stycznia 2013 roku czy stan prawny obowiązujący po tym dniu, czy też stan prawny - obowiązujący w dniu złożenia wniosku o przyznanie świadczenia.

Organ rentowy w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł o odmówienie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, w przypadku przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania - o jej oddalenie, zasądzenie od ubezpieczonej na rzecz organu rentowego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Wypada również przypomnieć, że w przypadku powoływania się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, w uzasadnieniu wniosku (sporządzonym odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) winno zostać sformułowane zagadnienie prawne oraz przedstawione argumenty prawne, które wykażą możliwość różnorodnej oceny zawartego w nim problemu. Zgodnie ze stanowiskiem jednolicie wyrażanym w judykaturze, oznacza to w praktyce, że zagadnienie prawne musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1996 r., II UR 5/96, OSNAPiUS 1997 nr 3, poz. 39 i postanowienie z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by umożliwić Sądowi

Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, nie sprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179), 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (a zatem poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, czy też z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468).

Natomiast przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na potrzebę wykładni przepisów prawa rodzi po stronie skarżącego obowiązek określenia, które przepisy wymagają wykładni Sądu Najwyższego, ze wskazaniem, na czym polegają związane z tym poważne wątpliwości, lub z przedstawieniem rozbieżności w orzecznictwie sądów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, Biuletyn SN 2002 nr 7, s. 10). Ponadto konieczne jest opisanie tych wątpliwości lub rozbieżności, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2003 r., II UK 184/03, z dnia 22 czerwca 2004 r., III UK 103/04, czy też z dnia 17 grudnia 2007 r., I PK 233/07). W przypadku powoływania się na rozbieżności w orzecznictwie konieczne jest także, choćby przykładowe, wskazanie orzeczeń, w których ten sam przepis prawa byłyby odmiennie wykładany. Należy również podkreślić, iż nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) ani nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych

orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP – wkładka z 2003 r. nr 13, poz. 5).

Skarga kasacyjna w zakresie wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania oraz jego uzasadnienia nie spełnia wymagań stawianych temu nadzwyczajnemu środkowi zaskarżenia. Autorka skargi kasacyjnej sugeruje potrzebę wykładni art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach z FUS, którego wykładnia, została wyjaśniona między innymi w powołanym przez Sąd Apelacyjny orzecznictwie Sądu Najwyższego. Skarżąca nie wykazała w żaden sposób, że przepis ten nadal budzi poważne wątpliwości lub wywołuje rozbieżności w orzecznictwie.

Trafne jest stanowisko w zakresie dokonanej wykładni art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach z FUS przyjęte w wyroku Sądu Apelacyjnego.

Wymaga przypomnienia, że zmiany w systemie emerytalnym wprowadzone ustawą z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2012 r. poz. 637) były przedmiotem rozważań judykatury. W uchwale z 19 października 2017 r., III UZP 6/17 (OSNP 2018 Nr 3, poz. 34), Sąd Najwyższy przyjął, że rozpoznanie wniosku o ustalenie prawa do emerytury wymaga - o ile przepisy prawa nie stanowią inaczej - potwierdzenia tego prawa oraz jego wysokości według stanu prawnego obowiązującego w dniu złożenia wniosku. Oznacza to, że wniosek rozpatrywany jest na podstawie obowiązujących w chwili jego złożenia przepisów dotyczących sposobu wyliczenia emerytury (wyroki Sądu Najwyższego: z 6 kwietnia 2016 r., II UK 78/15, OSNP 2017 Nr 11, poz. 151; z 12 września 2017 r., II UK 381/16, LEX nr 2376896; z 7 marca 2018 r., I UK 572/16, LEX nr 2486885 i z 13 czerwca 2018 r., III UK 90/17, LEX nr 2511944). W tych okolicznościach zastosowanie art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach z FUS do emerytów, którzy osiągnęli powszechny wiek emerytalny i wniosek o emeryturę z tego tytułu złożyli w nowym stanie prawnym, po wejściu w życie niekorzystnego sposobu wyliczania emerytury, nie budzi wątpliwości konstytucyjnych i jest uzasadnione obowiązującą w prawie ubezpieczeń społecznych zasadą realizacji prawa do emerytury według przepisów obowiązujących w dniu złożenia wniosku. W uchwale z 28 listopada 2019 r., III UZP 5/19 (OSNP 2020 Nr 6, poz. 57), Sąd Najwyższy

zajął się problemem, jaki powstał w zakresie rozstrzygnięć uchwały III UZP 6/17 (OSNP 2018 Nr 3, poz. 34) oraz wyroku Trybunału Konstytucyjnego zapadłego w sprawie P 20/16, który dotyczył wyjaśnienia, czy względem osoby, która nabyła prawo do emerytury (wcześniejszej, w obniżonym wieku) przed wejściem w życie art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach z FUS, należy zastosować ten przepis, jeżeli wniosek o emeryturę powszechną złożono już po jego wejściu w życie. Sąd Najwyższy stwierdził, że art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach z FUS ma zastosowanie do urodzonej w 1952 r. ubezpieczonej, która od 2008 r. pobierała wcześniejszą emeryturę, warunki uprawniające do przyznania emerytury z powszechnego wieku emerytalnego spełniła w 2012 r., a wniosek o przyznanie jej prawa do emerytury z powszechnego wieku emerytalnego złożyła w 2016 r. W uzasadnieniu powołanej uchwały Sąd Najwyższy odwołał się do stanowiska Trybunału Konstytucyjnego, że ustawodawca, dokonując zmiany zasad ustalania wysokości emerytury powszechnej w stosunku do kobiet urodzonych w 1953 r., naruszył zasadę lojalności państwa względem obywateli. Wprowadzając nowe, mniej korzystne zasady po rozpoczęciu realizacji uprawnień w zakresie wcześniejszej emerytury, naraził te kobiety na nieprzewidziane skutki, które w istocie stanowiły dla nich pułapkę. Gdyby w momencie podejmowania decyzji o przejściu na taką emeryturę wiedziały, jakie będą tego konsekwencje dla ustalania wysokości emerytury powszechnej, być może nie skorzystałyby z tego uprawnienia. Sąd Najwyższy w powołanej uchwale III UZP 5/19 stwierdził, że do treści nabytego *in abstracto* prawa do emerytury włączyć należy zasady obliczania jego wysokości. Stanowisko to nie przesądza jednak o tym, że w każdym przypadku nie jest możliwa zmiana przepisów na niekorzyść jego adresatów. Sąd Najwyższy pokreślił, że Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie wskazywał, iż zgodnie z jego orzecnictwem, nie jest wykluczona ingerencja ustawodawcy nawet w nabyte prawa podmiotowe ("ukształtowane prawa podmiotowe"), jeżeli istnieją bardzo istotne konstytucyjne racje, które ją usprawiedliwiają (wyrok pełnego składu Trybunału Konstytucyjnego z dnia 19 grudnia 2012 r., K 9/12, OTK-A 2012 Nr 11, poz. 136). Ochrony praw nabytych nie można rozumieć w sposób bezwzględny, odnosząc ją do wszelkich uprawnień uzyskanych przez kogokolwiek i kiedykolwiek - "stworzyłoby to niebezpieczeństwo niemożliwości realizacji przez państwo swoich

zadań, gdy realizacja ta spotkałaby mur w postaci «praw nabytych»" (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 6 kwietnia 2004 r., SK 56/03, OTK-A 2004 Nr 4, poz. 29).

Na gruncie niniejszej sprawy zostało w postępowaniu ustalone, że odwołująca się, urodzona 27 listopada 1952 r., uzyskała prawo do wcześniejszej emerytury od dnia 1 grudnia 2008 r. W dniu 28 stycznia 2020 r. ubezpieczona wniosła o przyznanie jej prawa do emerytury w związku z ukończeniem powszechnego wieku emerytalnego.

W dniu 17 lutego 2020 r. organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję, pomniejszając podstawę obliczenia emerytury o sumę kwot pobranych emerytur.

W przypadku odwołującej się Sąd Apelacyjny trafnie zwrócił uwagę, że jako urodzona w 1952 r. mogła wystąpić o emeryturę powszechną w 2012 r. wraz z ukończeniem 60 roku życia i wówczas obowiązująca od 1 stycznia 2013 r. regulacja nie miałaby zastosowania. Skoro odwołująca się wystąpiła o ustalenie emerytury po dodaniu art. 25 ust. 1b ustawy, to przy ustalaniu podstawy wymiaru tej "nowej" emerytury oraz jej wysokości należało stosować określoną wyraźnie w tym przepisie zasadę usprawiedliwionego pomniejszenia podstawy wymiaru ustalonej emerytury o sumy wcześniej pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne. Rozstrzygnięcie wpisuje się w powyższą linię orzecznictwa Sądu Najwyższego (por. również m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 18 listopada 2020 r., III UK 413/19, LEX nr 3169708).

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. O kosztach orzeczono stosownie do art. 98 § 1 i § 1¹ k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.

M.G.

[a.ł.]

